

“เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” กับ การส่งเสียงต่อรองกับความรุนแรงใน จังหวัดชายแดนใต้

สมัชชา นิลปัทม์

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา 41: กรกฎาคม 2564 - มิถุนายน 2565

บทความ

Buddhist Network for Peace (B4P) and its negotiation with violence in the Deep South

Samatcha Nilaphatama

Communication Arts Division

Faculty of Communication Sciences

Prince of Songkla University, Pattani Campus

contact: buakeiw@gmail.com

บทความนี้สนใจศึกษา การสื่อสารสาธารณะของ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” (B4P) ในฐานะเครื่องมือของคนกลุ่มน้อยในพื้นที่ความขัดแย้งเพื่อต่อรองกับความรุนแรง ด้วยการ “อ่าน” ความหมายจากการสื่อสารสาธารณะโดยมองผ่านกรอบคิดเรื่องกระบวนการสันติภาพและแนวคิดสื่อภาคประชาชน ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายนี้มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างจากชาวพุทธกลุ่มอื่นๆ โดยมีจะแสดงท่าทีที่ไม่สุดโต่งจนเกินไป เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ ผนึกกำลังกับประชาสังคมกลุ่มอื่นๆ เมื่อต้องออกมาต่อรองกับความรุนแรง ทั้งนี้การสื่อสารของเครือข่ายอาศัยความชอบธรรมในฐานะของพลเรือนมือเปล่าที่ไม่มีอาวุธและได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในฐานะของ “เหยื่อ” - “ผู้สูญเสีย” จึงนิยมใช้ “แถลงการณ์” ในการสื่อสารต่อสาธารณะ อย่างไรก็ตาม “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” (B4P) ยังไม่มีความเข้มแข็งมากนักทั้งในแง่ของการจัดตั้งองค์กรและการสื่อสารสาธารณะ

คำสำคัญ: เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P), การสื่อสารสาธารณะ, การต่อรองกับความรุนแรง

บทคัดย่อ

ABSTRACT

This article aims to understand Buddhist Network for Peace (B4P)'s public communication work as a negotiation tool for a minority group living in a violent conflict situation researcher lends the conceptual ideas from Peace process and citizen media to apprehend B4P's public communication activities. Summary from this study shows that unlike other Buddhist civic groups in the region, B4P uses nonradical approach to connect and collaborate with other civic groups in the region for working toward violence negotiation. Being a representative group of an unarmed civilian and violence-targeted Buddhist victims, B4P legitimately communicates with public through releasing the organization's statements documents. Despite this common practice of public communication, B4P has still faced difficulties in strengthening its organization and public communication capacity.

keywords: Buddhist Network for Peace (B4P), public communication, negotiation with violence

บทนำ

กระบวนการสันติภาพระหว่างรัฐไทยกับขบวนการบีอาร์เอ็น¹ เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในฐานะแนวทางหลักของการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยวิธีการเมือง มาตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ในรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ชินวัตร โดยมีสภาพความมั่นคงแห่งชาติในฐานะเจ้าภาพ เปิดการพูดคุยอย่างเป็นทางการโดยมีประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวก การเกิดขึ้นของโต๊ะพูดคุยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงประการหนึ่งคือ “เจตจำนง” ของคู่ขัดแย้งที่พยายามจะแปรเปลี่ยนการใช้ความรุนแรงมาสู่การเจรจาหรือเพื่อหาทางออกร่วมกันมากขึ้น และแม้บทสนทนาสาธารณะในขณะนั้นจะเริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า เป็น ตัวจริง-ตัวปลอม จริงใจ-ไม่จริงใจ ก็ตาม แต่ก็พอที่จะตีความได้ว่า คำถามเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังและความเป็นไปได้ของสังคมว่า สถานการณ์ความรุนแรงที่ขัดแย้งมาอย่างยืดยาวพอที่จะหาทางออกได้ด้วยแนวทางสันติวิธี

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความขัดแย้งที่ดำเนินไปนั้น กระแสเสียงของการแสวงหาทางออกโดยภาคประชาสังคมก็ดำเนินมาโดยตลอดเช่นกันนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ซึ่งเห็นได้จากความตื่นตัวของภาคประชาสังคมที่มีการจัดเวทีเสวนาขึ้นจำนวนมาก ก่อให้เกิดพื้นที่สาธารณะย่อยๆ กระจายตัวลงสู่ชุมชน เช่น เวทีสนทนาเรื่อง “ชายแดนใต้จัดการตนเอง” ซึ่งเป็นเวทีสนทนาที่กระจายตัวไปทั่วทั้งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา ในช่วง พ.ศ. 2554-2555 เกือบ 200 เวที โดยมี “สภาประชาสังคมชายแดนใต้” เป็นผู้ดำเนินการ

ผลจากการจัดเวทีเสวนาข้างต้นได้สร้างความร่วมมือระหว่างชาวพุทธและมุสลิมในพื้นที่ชายแดนใต้ อย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่เคยมี โดยมีขอบเขตของการสร้างบทสนทนาอยู่ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญไทย ทั้งนี้แม้จะปรากฏว่ามีความตื่นตัวกันของภาคประชาสังคมอยู่ก็ตาม แต่โดยภาพรวมการเคลื่อนไหวแสดงออกกลับเป็นของกลุ่มพี่น้องมลายูมุสลิมที่ออกมาขับเคลื่อนกันอย่างเข้มข้นมากกว่า ในทางตรงข้ามการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมที่

¹ ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani)

สะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาวพุทธนั้นกลับมีน้อยมากหรือแทบจะไม่พบเลยในห้วงเวลานั้น (มุฮัมมัดอายุบ ปาทาน และคณะ 2554)

เสียงของชาวพุทธชายแดนใต้อยู่ที่ไหนและหายไปไหน ในเบื้องต้นเราพอจะทำความเข้าใจกลุ่มก่อนของพวกเขาได้อย่างไร เมื่อลองสำรวจในพื้นที่ทางวิชาการก็ใช่ว่างานศึกษาเกี่ยวกับพวกเขาไม่ได้รับการสนใจหรือไม่เห็นความสำคัญ แต่ด้วยท่าทีที่ปิดลับ หวาดระแวงสูง และสำนึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อยของพื้นที่จึงยากแก่การจะเข้าถึง ทำให้งานศึกษาเกี่ยวกับพวกเขาน้อยลงตามไปด้วย แต่กระนั้นก็ยังพอมีพื้นที่ที่จะสืบค้นหาได้บ้าง เช่น เนื้อหา *cover story* .ในดิฟเฟอเทียลคาซิน ฉบับที่ 1 (2550) “ระวีสังญาณอันตราย ... สงครามการเมือง” (ภาสกร จำลองราช 2550) งานในบทที่ 2 เรื่อง “Buddhist Fear” ของหนังสือ *Mapping National Anxieties* ของ ดันแคน แมคคาโก (Duncan McCargo) (2012) และ *Buddhist Fury* ของ ไมเคิล เจอร์สัน (Michael Jerryson) (2011) แต่ถึงกระนั้นก็ยังได้รับความสนใจไม่มากนักในขณะนั้น เพราะส่วนใหญ่ต่างมุ่งที่จะทำความเข้าใจสังคมชุมชนชายแดนใต้ที่เป็นสังคมมุสลิมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นหลัก

บทความนี้จึงมุ่งให้ความสนใจไปที่การสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวไทยพุทธในฐานะเครื่องมือของคนกลุ่มน้อยในพื้นที่ความขัดแย้งเพื่อต่อรองกับความรุนแรง รวมถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นท่ามกลางกลุ่มก่อนอื่น ๆ ภายในเครือข่ายภาคประชาสังคมด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อที่จะ “อ่าน” ความหมายและท่าทีต่อสาธารณะของพวกเขาจากการสื่อสาร ให้เราได้เข้าใจการมีอยู่และความต้องการของพวกเขาไม่มากนักน้อยผ่านกรอบคิดเรื่องกระบวนการสันติภาพ การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมบนพื้นที่สาธารณะ และแนวคิดสื่อภาคประชาชน โดยบทความนี้ผู้ศึกษาได้ใช้เวลาในภาคสนามในห้วงปี พ.ศ. 2559–2560 เก็บข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสาร สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์ในการเข้าถึงข้อมูล และทำการศึกษาการสื่อสาร “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” (B4P) ควบคู่กับการศึกษาเปรียบเทียบการสื่อสารภาคประชาชนในชายแดนภาคใต้ในฐานะระบบนิเวศการสื่อสารภายใต้เงื่อนไขของการต่อสู้ต่อรองกับความรุนแรง ในบริบทเดียวกัน

ภูมิทัศน์ของกลุ่มชาวพุทธในความขัดแย้ง

การรวมกลุ่มของชาวพุทธในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร ท่ามกลางบริบทการเปลี่ยน

แปลงของภาคประชาสังคมมุสลิมที่สามารถสร้างการต่อรองกับรัฐได้มากขึ้นตามลำดับ จากงานศึกษาของพระมหาสุชาติ อนาลโย (2561) ระบุว่า ปรากฏกลุ่มก้อนของชาวพุทธที่ทำงานเคลื่อนไหวในพื้นที่ภาคประชาสังคมในห้วงเวลานั้นอยู่ราว 10 กลุ่ม ได้แก่ เครือข่ายชาวพุทธเพื่อคุ้มครองส่งเสริมพระพุทธศาสนา เครือข่ายพระธรรมทูตอาสา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (องค์กรสงฆ์) เครือข่ายพุทธธรรมนำสันติสุข เครือข่ายชุมชนสันติสุขชายแดนใต้ (31 ชุมชน) ชมรมพุทธรักษาสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ เครือข่ายชาวพุทธจังหวัดปัตตานี โดยในจำนวนนี้มีกลุ่มสตรีชาวพุทธ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มพุทธซ็อน กลุ่มสตรีพุทธเพื่อสังคม กลุ่มไทยพุทธรักษาดี และกลุ่มชาวพุทธอำเภอปะนาเระ (ดวงหทัย บูรณเจริญกิจ ประกิตติ สัตยุต และ รักษาดี สุวรรณ 2562) นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มชนพุทธกลุ่มน้อยจังหวัดยะลาซึ่งต่อมาพัฒนาขึ้นเป็นกลุ่ม “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” (Buddhists Network for Peace: B4P)

การก่อรูปขององค์กรภาคประชาสังคมกลุ่มชาวพุทธในห้วงก่อนปี พ.ศ. 2560 อาจพบได้ไม่ง่ายดายนัก เพราะลักษณะการรวมตัวของกลุ่มชาวพุทธค่อนข้างที่จะปิดลับ และมักเชื่อมโยงกับรัฐไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ จากเหตุรุนแรงที่ผลักดันให้เกิดการก่อตัวของภาคประชาชนที่เริ่มติดอาวุธและเริ่มรักษาความปลอดภัยให้กับกลุ่มของตนเองในชุมชนต่างๆ ทั้งที่ถูกจัดตั้งอย่างเปิดเผยโดยรัฐ อย่างชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) และราษฎรอาสาสมัครหมู่บ้าน (อรบ.) รวมถึงกลุ่มที่ปกปิดตัวเองอย่างแนบหนา เป็นกลุ่มอาสาสมัครที่ปฏิบัติการทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เทศบาลนครยะลา ที่เรียกตัวเองว่า “กลุ่มรวมไทย” เป็นกลุ่มที่เปิดรับสมัครที่เป็นคน “ไทยพุทธ” เท่านั้น จากการรวบรวมของ พ.ต.อ. พิทักษ์ เอียดแก้ว ในตอนนั้นพวกเขามีทั้งเครือข่ายวิทยุและวิทยุสื่อสารเป็นของตัวเองใกล้ๆ กับวัดแห่งหนึ่งในตัวเมืองยะลา พวกเขาได้ทั้งที่มีใบอนุญาตและไม่มีใบอนุญาต ปฏิบัติงานลาดตระเวนได้โดยไม่จำกัดพื้นที่ (International Crisis Group 2007)

จาก “ชนพุทธกลุ่มน้อย” สู่ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ”: ลักษณะเฉพาะ

แม้กลุ่มชาวพุทธส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มักจะสงวนท่าที ระแวดระวังอย่างสูงต่อผู้คนต่างศาสนาและต่างวัฒนธรรม แต่แล้วความเคลื่อนไหวก็เริ่มปรากฏให้เห็นย้อนไปที่เหตุการณ์ความรุนแรงเมื่อเดือนพฤษภาคม 2556 ใน อ.เมือง จ.ปัตตานี ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 6 คน และหนึ่งในนั้นมีเด็กอายุ 3 ขวบรวมอยู่ด้วย เป็นเหตุเริ่มต้นให้เกิดการรวมตัว

กันของนักกิจกรรมไทยพุทธออกมาแจกใบปลิวเพื่อประณามการก่อเหตุ โดยใช้ชื่อในใบปลิวว่า “ชนพุทธกลุ่มน้อย”² บริเวณตลาดพิมลชัย เทศบาลนครยะลา ซึ่งเป็นช่วงหลังจากการพุดคุยสันติภาพได้ดำเนินไม่นานนัก (หลังจากการเปิดโต๊ะพุดคุยราว 3 เดือน) ชาวพุทธกลุ่มนี้เฝ้าติดตามการเปลี่ยนแปลงและเริ่มพิจารณาว่า ข้อเสนอทางการเมืองบางประการยังขาดลุ่มเสี่ยงของชาวไทยพุทธซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในกระบวนการตัดสินใจ จึงเกิดการรวมตัวและพัฒนาไปสู่การทำกิจกรรมเยี่ยมเยียนคนไทยพุทธและเยียวยา รวมถึงฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อให้ชาวพุทธกลุ่มน้อยได้สามารถติดตามข่าวสารที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ เหมาะสมต่อการตัดสินใจ รวมถึงงานสนับสนุนและขับเคลื่อนงานสันติภาพ

ต่อมาภายหลังจากการประชุม “เส้นทางสู่ สันติภาพในบทบาทของคนไทยพุทธ ครั้งที่ 1” ณ หาดแก้วรีสอร์ท กลางปี พ.ศ. 2556 โดยมีการรวมตัวของคนไทยพุทธ จำนวน 100 คน จึงมีมติให้เปลี่ยนชื่อจาก “ชนพุทธกลุ่มน้อย” เป็น “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” แรกเริ่มมอบหมายให้นายรักชาติ สุวรรณเป็นผู้ประสานงานเครือข่าย สิ่งที่พวกเขายพยายามผลักดันคือ การมีวิถีชีวิตตามลักษณะของการนับถือศาสนาในความเสมอภาคทางพหุสังคมและความเท่าเทียมของการใช้ชีวิตในพื้นที่ มีการประเมิณกันภายในว่าสิ่งที่แสดงว่าการเคลื่อนไหวของ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” (B4P) บรรลุผลแล้ว คือ การที่ข้อเสนอของกลุ่มถูกรับรู้ในกรอบการพุดคุยว่าต้องฟังเสียงคนไทยพุทธในพื้นที่มากขึ้น (พระมหาสุชาติ อนาลโย 2561)

ข้อสังเกตประการหนึ่งต่อเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพในห้วงเวลาของการเริ่มมีการพุดคุยสันติภาพก็คือ กระแสการตอบรับต่อการเปิดโต๊ะพุดคุยสันติภาพเป็นไปในหลากหลายทิศทาง ทั้งในแง่ที่สนับสนุนและคัดค้านอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันหลายองค์กรภาคประชาสังคมเริ่มที่จะทำข้อเสนอต่อโต๊ะพุดคุยผ่านช่องทางที่ตนเข้าถึงได้ เพื่อนำข้อเสนอของตนเข้าสู่โต๊ะพุดคุย การปรากฏตัวเมื่อครั้งแจกใบปลิวกลางเมืองยะลาในปี พ.ศ. 2556 ในแง่หนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความกังวลว่าจะ “หลุด” ไปจากการเปลี่ยนแปลงที่พอจะมี “ประตูแห่งโอกาส” อยู่บ้าง

² มีเนื้อความระบุในใบปลิวว่า “เราชาวไทยพุทธขอประณามการกระทำที่อำมหิตต่อผู้บริสุทธิ์และเป้าหมายที่อ่อนแอ และเรียกร้องให้ทุกฝ่ายเร่งสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ลงชื่อโดย “ชนพุทธกลุ่มน้อย” ในอันธิมา แสงชัย (2559)

แต่ก็ไม่สามารถที่จะปรับได้ทั้งขบวนในทันทีทันใด ซึ่งกว่าจะปรับรูปของเครือข่ายได้ เวกาก็ล่วงเข้าสู่กลางปี พ.ศ. 2556 ไปแล้ว ด้วยความเห็นของสมาชิกเครือข่ายที่มองว่า

สื่อของทางฝั่งมุสลิมเขาจะไปไกลนะ เหมือนมีแต่กลุ่มคนหนุ่มๆ นะ ความคิดเขาโอเคนะ แต่อย่าไปเอาเรื่องความคิดของเขาอยากได้เอกราชนะ ความคิดเขาทันสมัยนะ น่าสนใจคิดได้ยังงี้ คิดมุมนะ กลับ ขณะที่เรายังอยู่ในกรอบอยู่ (มุน³, สัมภาษณ์ 2561)

การทำกิจกรรมในระยะต่อมาของ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” จึงเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมหลากหลายกลุ่ม ทั้งกิจกรรมสานเสวนาและเสริมศักยภาพ เช่น เวทีสร้างสันติภาพจากคนใน (Insider Peacebuilding Platform: IPP) โดย ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ (PRC) เวทีอิงค์แอนด์ (Think Tank) โดย ปาตานีฟอรัม กลุ่มถักทอสันติภาพ โดย สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล การเป็นสมาชิกของสภาประชาสังคมชายแดนใต้ การได้ผ่านหลักสูตรประกาศนียบัตรขั้นสูงการเสริมสร้างสังคมสันติสุข ของ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า และพบว่าเครือข่ายฯ ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มองค์กรมุสลิมที่ทำกิจกรรมเคลื่อนไหวในพื้นที่มากกว่ากลุ่มชาวพุทธกลุ่มอื่นๆ เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ ยังมีความน่าสนใจในฐานะกลุ่มชาวพุทธที่แสดงท่าทีแบบไม่สุดโต่งทางความคิดมากจนเกินไปและดูพร้อมที่จะทำงานกับเพื่อนต่างศาสนาที่ทำงานในภาคประชาสังคมในระนาบเดียวกันด้วยกัน เช่น สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (CAP)⁴ และ สหพันธ์นิสิตนักศึกษา นักเรียนและเยาวชนปาตานี (PerMAS)⁵ แม้แต่ฝ่ายตรงกันข้ามกับรัฐที่เคลื่อนไหวอยู่ในฝั่งประเทศมาเลเซีย อย่าง “มารา ปาตานี” (MARA Patani) ก็ให้ความสนใจและติดตามบทบาทของพวกเขาเช่นกัน

ของเรานี้แปลกหน่อยก็คือ คปส. เปอร์มาส มันมาชวนเราตลอดนะ...คิดว่ากรณีที่เราทำข้อเรียกร้องของคนพุทธ แล้วฝ่าย B ต้องการอยากคุยด้วย ในช่วงปี 58 ช่วงสานเสวนาหรือไดอะล็อก (Dialogue) 2 แล้ว ฝ่ายสื่อมวลชนที่ไปกลับมาบอกเรา

³ ชื่อบุคคลที่อ้างถึงในบทความนี้ทั้งหมดเป็นนามสมมติ เพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

⁴ ชื่อเดิม เครือข่ายประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (คปส.)

⁵ องค์กรนี้ได้ยุบไปแล้ว เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2564

บ้าง กระทั่งเราได้ไปเจอมารา (MARA Patani) กัน 4-5 คน ก็การไปเจอกัน อย่างน้อย ๆ เราได้รู้ระบบการคุย ไม่ใช่ว่าพอไปอยู่บนโต๊ะแล้วจะคุย โหะ ๆ มันเป็นไปได้ มันก็มีลำดับพิธีการ เช่น กินกาแฟ แล้วก็มาคุยกันสักเรื่อง กินกาแฟกันแล้ว ดิฉันก็คุยกันใหม่ (วิมลชัย, สัมภาษณ์ 2561)

มีข้อสังเกตด้วยว่า ลักษณะเฉพาะเหล่านี้ส่งผลให้ในห้วงปี พ.ศ. 2562-2564 นายรักษาติ สุวรรณ ประธานเครือข่าย ได้รับการเลือกเป็นประธานสภาประชาสังคมชายแดนภาคใต้ โดยเป็นประธานสภา คนที่ 3 และเป็นชาวพุทธคนที่ 2 ที่เคยได้รับตำแหน่งนี้ ซึ่งสะท้อนว่าภายในเครือข่ายภาคประชาสังคมนั้นให้ความสำคัญของการดำรงอยู่และบทบาทขององค์กรชาวพุทธต่อกระบวนการสันติภาพ

การสื่อสารสาธารณะของ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” (B4P)

การสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญเลยแหละ เราจะสื่อสารให้คนเข้าใจว่าเราทำอะไรกันอยู่ในวงคุยของประชาสังคมก็พูดกันอยู่ว่าถ้าจะให้คนข้างนอกเข้าใจเราก็ต้องปรับการสื่อสารนะ (วิมลชัย, สัมภาษณ์ 2561)

คำกล่าวของแกนนำเครือข่ายสะท้อนความสำคัญของการมีกลไกการสื่อสารต่อสาธารณะเป็นของภาคประชาสังคมด้วยตนเองในส่วนนี้จึงเป็นการพิจารณาการสื่อสารสาธารณะของ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” ในห้วงปี พ.ศ. 2556-2562 อันเป็นช่วงเวลาที่มีการเรียกร้องสันติภาพในพื้นที่อย่างคึกคัก โดยพบว่า การสื่อสารสาธารณะของเครือข่ายฯ ใช้การสื่อสาร 4 ประเภทด้วยกัน คือ วิทยุกระจายเสียง สื่อออนไลน์ ข้อเสนอเชิงนโยบาย และแถลงการณ์ โดยมีรายละเอียดในแต่ละสื่อดังต่อไปนี้

สื่อวิทยุกระจายเสียง

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P) หันมาใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงในการสื่อสาร บอกเล่าเรื่องราวของพวกเขา รวมถึงกิจกรรมเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่ได้รับรู้ รายการของเครือข่ายฯ มีชื่อว่ารายการ “Peace Station” ดำเนินรายการทุกวันเสาร์ 16.10-17.00 น. ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี FM 107.25 MHz และสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดยะลา เริ่มจัดรายการมาตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม 2560 โดยมีสมาชิกของกลุ่มที่เคยทำหน้าที่เป็นอดีตสื่อมวลชนจากส่วนกลางที่กลับมาอยู่ที่บ้านเกิดใน อ.ปะนาเระ จ.ปัตตานี เป็นผู้ดำเนินรายการ โดยจะมีรายการออกอากาศสัปดาห์ละครั้ง ปัจจุบันมีเทปรายการที่ออกอากาศไปแล้วร่วม 100 ตอน อย่างไรก็ตามรายการของ เครือข่ายฯ ยังเป็นเพียงรายการเล็กๆ และยังไม่มีฐานของผู้ฟังมากนัก และปัจจุบันไม่ได้สานงานการสื่อสารในรูปแบบนี้ต่อแต่อย่างใด

สื่อออนไลน์

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P) ใช้งานสื่อออนไลน์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในชื่อ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” และเขียนบล็อก (weblog) ในพื้นที่ของ “ไดอะบล็อก” (diablog) ของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (ปัจจุบันพื้นที่สื่อสารถูกยกเลิกไปแล้ว) เพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นสาธารณะและประกาศแถลงการณ์ของเครือข่ายฯ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Paper)

ประติष्ठกรรมสำคัญของประชาสังคมในการสร้างข้อต่อรองในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนใต้ อย่างหนึ่งคือการสร้าง “ข้อเสนอสาธารณะจากภาคประชาสังคม” นัยหนึ่งก็คือความก้าวหน้าของความพยายามในการสร้างข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมต่อตัวแสดงที่สำคัญๆ ในสถานการณ์ความขัดแย้ง โดยพัฒนาการเริ่มจากปรากฏเอกสาร 3 ฉบับ ที่สำคัญก็คือ “ภาพอนาคตจังหวัดชายแดนภาคใต้” (2554) ซึ่งจัดพิมพ์และเผยแพร่โดยศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ต้องการนำเสนอภาพอนาคตในการมองการแก้ปัญหาทางยุทธศาสตร์ร่วมกัน ต่อมาในห้วงเวลาที่คาบเกี่ยวกัน ปัญหาชายแดนภาคใต้กระตุ้นให้เกิดการถกเถียงกันในเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจและจัดสรรและกระจายอำนาจตามมาด้วย จนนำมาสู่เอกสารเรื่อง “เลือกอนาคต: บทสังเคราะห์การพิจารณาทางเลือกเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในเวทีนโยบายสาธารณะ ‘ชายแดนใต้จัดการตัวเอง’” (2556) จัดพิมพ์และเผยแพร่โดยสำนักงานประสานงานพัฒนาสุขภาวะ (สปส.) สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ รวมถึงเอกสารข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Paper) “เราจะทำให้กระบวนการสันติภาพเดินหน้าต่อไปได้อย่างไร?” (2557) โดย คณะทำงานสร้างพื้นที่สันติภาพจากคนใน (Insider

Peacebuilders Platform: IPP) จัดพิมพ์และเผยแพร่โดยสถาบันพระปกเกล้า เป็นต้น

ตาราง 1 ข้อเสนอเชิงนโยบายจากตัวแสดงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วง 2554-2562

ปี	ข้อเสนอเชิงนโยบาย	องค์กรที่นำเสนอ
2554	ภาพอนาคตจังหวัดชายแดนภาคใต้	ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล
2555	-	-
2556	เลือกอนาคต: บทสังเคราะห์การพิจารณาทางเลือกเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในเวทีนโยบายสาธารณะ “ชายแดนใต้ จัดการตัวเอง”	สำนักงาน ประสานงานพัฒนาสุขภาวะ (สปพส.) สำนักงานคณะกรรมการ สุขภาพแห่งชาติ
2557	เราจะทำให้กระบวนการสันติภาพเดินหน้าต่อไปได้อย่างไร?	พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน (IPP) และตีพิมพ์อีกครั้ง โดย สถาบันพระปกเกล้าในปี 2557
	“สื่อพลเมืองกับปัญหาปาตานี” โดย ปาตานีฟอรัม “รายงานข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะการสื่อสารเพื่อหนุนเสริมสันติภาพปาตานี/ ชายแดนใต้	ปาตานีฟอรัม
2558	-	-
2559	ข้อเสนอเชิงนโยบาย “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้”	คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW)
	“ยุติธรรมทางเลือกเพื่อสันติภาพชายแดนใต้: ข้อเสนอเชิงนโยบายจากเสียงของประชาชน”	เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P)
2560	ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์สันติภาพชายแดนใต้/ ปาตานี 2017 “พื้นที่การเมือง: การสร้างสันติภาพในพื้นที่กลางที่เปิดกว้าง”	สภาประชาสังคมชายแดนใต้
2561	-	-
2562	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อพรรคการเมืองจากเครือข่าย PEACE Survey	สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) และเครือข่าย PEACE Survey

ผลของการริเริ่มสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายเช่นนี้เห็นได้จากพัฒนาการของการ “เอาอย่างกัน” ในการผลิตข้อเสนอที่ผลิตขึ้นมาโดย “คนใน” มากขึ้นเรื่อยๆ ภายใต้เงื่อนไขของการพูดคุยสันติภาพระหว่างรัฐบาลไทยกับมารา ปาตานี (MARA Patani) ในห้วงปี 2559 พบว่าองค์กรภาคประชาสังคมหลายฝ่ายได้ร่วมกันเปิดเวทีให้เกิดการพูดคุยเสนอแนะต่อกระบวนการสันติภาพ ซึ่งมาจากหลายองค์กร ครอบคลุมทั้งภาควิชาการ ผู้นำศาสนา นักการเมือง กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มผู้หญิง จำนวน 9 ข้อเสนอ (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ 2559) จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P) และกลุ่มผู้หญิงอย่าง คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) ก็อยู่ในกระแสของการสร้างข้อเสนอเหล่านี้ด้วย โดยทั้งสองกลุ่มเริ่มทำข้อเสนอเชิงนโยบายเสนอต่อคู่ขัดแย้งของทั้ง 2 ฝ่าย โดยมีพัฒนาการมาตามลำดับ

หากจะมอง “ข้อเสนอเชิงนโยบาย” ในฐานะของเครื่องมือในการต่อรองการใช้ความรุนแรง โดยข้อเสนอของเครือข่ายชาวไทยพุทธเพื่อสันติภาพคือ “ยุติธรรมทางเลือกเพื่อสันติภาพชายแดนใต้: ข้อเสนอเชิงนโยบายจากเสียงของประชาชน” มาจากความวิตกกังวลจากข้อเรียกร้องของมารา ปาตานี ในห้วงเดือนสิงหาคม 2558 เรื่อง การขอความคุ้มครองทางกฎหมาย (immunity) ให้แก่ตัวแทนการพูดคุย 15 คน โดยอ้างว่าจะช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินการพูดคุยให้เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพูดคุยสันติภาพ จึงมีความริเริ่มที่จะออกนโยบายกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ผ่าน 3 กลไก⁶ คือ การไม่สั่งฟ้องคดี การพักการลงโทษ และการเข้าอบรมแทนการดำเนินคดีอาญา (อันธิมา แสงชัย 2559) แต่ชาวพุทธในฐานะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลับมีข้อกังวลที่สำคัญก็คือ มองว่ากลไกดังกล่าวยังมีช่องโหว่และเอื้อประโยชน์ต่อผู้กระทำผิดแต่ละเลยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบโดยเฉพาะกลุ่มคนพุทธ (สำนักข่าวชายขอบ 2562) ซึ่งอาจรู้สึกสวนทางกับโครงการลักษณะนี้เช่น “โครงการพาคนกลับบ้าน” อาจเป็นโครงการ “พาใจกลับบ้าน” ซึ่งสะท้อนความหวาดระแวงของชาวพุทธได้เป็นอย่างดี ข้อเสนอจากเอกสารชุดนี้ก็คือ ควรชะลอกกฎหมายทั้ง 3 ฉบับออกไปก่อน จนกว่าจะมีการสื่อสารทำความเข้าใจถึงข้อดีข้อเสียกับประชาชนในพื้นที่และรับฟังความ

⁶ กลไกที่ 1 การสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการสูงสุด ตามมาตรา 21 พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) องค์การอัยการ พ.ศ. 2553
กลไกที่ 2 การพักโทษ ตามมาตรา 32(5) พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และ กลไกที่ 3 การเข้ารับการอบรมแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา 21 พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

คิดเห็นอย่างทั่วถึงและต้องการให้มีการร่างกฎหมายฉบับใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยข้อเสนอของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพดูเหมือนจะมุ่งต่อรองกับภาครัฐที่ออกนโยบายที่ไม่มีความเหมาะสมและไม่รับฟังความเห็นอย่างทั่วถึงเสียก่อน ในฐานะเสียงของคนกลุ่มน้อยในพื้นที่ ที่เจอเอาไว้ด้วยความรู้สึกน้อยอกน้อยใจ หวาดระแวง และไม่ได้รับการดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึง

แถลงการณ์

หากพิจารณารูปแบบการสื่อสารหลากหลายรูปแบบนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าในบรรดาเครื่องมือที่สำคัญในการทักท้วงและต่อรองความรุนแรงโดยภาคประชาชนนั้น “แถลงการณ์” ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารต่อผู้ใช้ความรุนแรงอย่างเปิดเผยอย่างซึ่งหน้าในพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้ เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่สื่อสารด้วยการการแถลงการณ์มากที่สุดในห้วงปี 2556-2561 และยิ่งมากที่สุดด้วยเมื่อเทียบกับองค์กรประชาชนสังคมในกลุ่มเปราะบางด้วยกันอย่าง คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) และกลุ่มลูกเหริยง (งานพัฒนาเยาวชน) โดยพบว่า เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพออกแถลงการณ์มากถึง 16 ชิ้น ทั้งนี้ยังมีข้อสังเกตว่า เวทีสาธารณะมักถูกใช้เป็นเวทีสำหรับการอ่านแถลงการณ์ด้วย โดยพบว่าในห้วงปี 2555-2560 ในชายแดนภาคใต้มีเวทีสาธารณะมากถึง 1,632 เวที ในห้วง 6 ปีดังกล่าว คิดเป็นค่าเฉลี่ยต่อปีมากถึง 272 เวที ซึ่งคิดเป็นสัดส่วน (ตามจำนวนวัน) ที่มากกว่า 2 ใน 3 ต่อปี (อิมรอน ชาเหาะ 2559)

ตาราง 2 แถลงการณ์ ของ “เครือข่ายชาวไทยพุทธเพื่อสันติภาพ” (B4P) เปรียบเทียบกับองค์กรประชาสังคมในกลุ่มเปราะบาง

ลำดับ	องค์กร	จำนวนแถลงการณ์ ในห้วง พ.ศ. 2556-2561
1	เครือข่ายชาวไทยพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P)	16 ชิ้น
2	กลุ่มลูกเหริยง	15 ชิ้น
3	คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW)	9 ชิ้น
รวม	3 องค์กร	40 ชิ้น

กระนั้นก็ดี “แถลงการณ์” ยังเป็นสื่อที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการต่อรองกับผู้ใช้ความรุนแรงอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมามากที่สุดในบรรดาเครื่องมือการสื่อสารทั้งหมดของเครือข่ายฯ ทั้งยังเป็นการแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ต่อการใช้ความรุนแรงในพื้นที่สาธารณะอีกด้วย และแม้รูปแบบลักษณะของ “แถลงการณ์” จะแลดูเป็นเครื่องมือที่เรียบง่าย ไม่มีความซับซ้อนในการผลิต แต่เมื่อ “อ่าน” สารจากใบปลิวบางชิ้นที่หยิบยกมาพิจารณาหลังจากเกิดเหตุความรุนแรงขึ้นก็จะพบความหมายจากการสื่อสารของกลุ่มชาวพุทธว่ามืองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการก็คือ 1) ผู้เขียนแถลงการณ์ 2) การพรรณนาถึงเหตุการณ์ 3) ผลที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ของความรุนแรง 4) การกล่าวและแสดงคำไว้อาลัยต่อผู้สูญเสีย 5) ข้อเรียกร้องต่อผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความรุนแรง และ 6) การลงท้ายด้วยการลงนามเครือข่ายไว้ท้ายแถลงการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้เขียนแถลงการณ์

จากการสัมภาษณ์ คุณวิมลชัย แกนนำนเครือข่ายฯ กล่าวว่าเขาเป็นผู้ที่ทั้งยกร่างและเขียนแถลงการณ์ขึ้นมาในห้วงเวลานั้น โดยเมื่อเขียนเสร็จแล้วก็จะส่งต่อไปกับเครือข่ายภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน รวมถึงเผยแพร่ในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ของเครือข่ายฯ และของเขาเองด้วย

2) การพรรณนาถึงเหตุการณ์

ในส่วนนี้มักใช้การพรรณนาเหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุหลักของความรุนแรง เพื่อแสดงให้เห็นต้นสายปลายเหตุของเหตุการณ์ โดยในกรณีที่ยกขมกมานี้ถือว่าเป็นกรณีพิเศษที่แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องกันของเหตุการณ์ความสูญเสีย ที่มีต่อครอบครัวชาวมลายูมุสลิมจนนำมาสู่เหตุการณ์ความรุนแรงในชุมชนไทยพุทธ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นการกระทำในลักษณะการล้างแค้น-เอาคืน (revenge)

...จากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2557 เวลา 21.00 น. เกิดเหตุคนร้ายกราดยิงบ้านพักรักษาตัวมุสลิม [สถานที่เกิดเหตุ] เป็นเหตุให้ [ชื่อผู้เสียชีวิต] อายุ 11 ปี [ชื่อผู้เสียชีวิต] อายุ 9 ปี และ [ชื่อผู้เสียชีวิต] อายุ 3 ปี เสียชีวิต [ชื่อผู้บาดเจ็บ] ผู้เป็นแม่ซึ่งกำลังตั้งครรภ์ 4 เดือน ได้รับบาดเจ็บ และ [ชื่อผู้บาดเจ็บ] ผู้เป็นพ่อได้รับบาดเจ็บเช่นกัน...

...เหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้มีการสังหาร ชาวไทยพุทธติดต่อกันอย่างโหดเหี้ยม ดังนี้ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2557 [ชื่อผู้เสียชีวิต] ภรรยาตำรวจ ซึ่งถูกคนร้ายใช้อาวุธปืนยิง และเผาเสียชีวิตบริเวณ [สถานที่เกิดเหตุ] เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2557 [ชื่อผู้เสียชีวิต] อายุ 38 ปี [ที่อยู่] และเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2557 [ชื่อผู้เสียชีวิต] อายุ 28 ปี [ที่อยู่] ถูกคนร้ายยิงแล้วเผา มาจนถึงเหตุการณ์ล่าสุด เมื่อเวลา 06.20 น. ของวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2557 คนร้ายจำนวน 4 คน ขับขี่รถ จยย.จำนวน 2 คัน ใช้อาวุธปืนสงครามยิง ชป.รปภ.พระ นปพ.22 ทำให้ จนท.ตร.ได้รับบาดเจ็บจำนวน 1 นาย พระสงฆ์มรณภาพจำนวน 1 รูป ชาวบ้านเสียชีวิต 1 ราย และได้รับบาดเจ็บ 8 ราย" (เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 2557)

3) ผลที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ของความรุนแรง

ในส่วนนี้ “แถลงการณ์” มักจะพรรณนาให้เห็นถึงลักษณะของผลที่ได้รับจากเหตุการณ์ ความรุนแรงทั้งในเชิงกายภาพและภาพรวมของบริบทของสังคมในขณะนั้น เช่น ภายใต้การ คัดกรองความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือภายใต้ห้วงเวลาของการพูดคุยสันติภาพ

...การกระทำดังกล่าว เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ เห็นถึงการกระทำอันโหดร้ายที่กระทำต่อเป้าหมายที่อ่อนแอ อีกทั้งยังเป็นการทำลายร่างของผู้เสียชีวิต ซึ่งเป็นการกระทำที่โหดเหี้ยมผิดมนุษยมนา ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้บรรยากาศของการพูดคุยสันติสุขหมดไปโดยสิ้นเชิง... (เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 2557)

...เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสร้างความสะเทือนใจและสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้อย่างไร้ขอบเขตและไร้มนุษยธรรม โดยที่มีกฎหมายพิเศษ อารูญยุโรปกรณ กาลังเจ้าหน้าที่ และด่านตรวจต่าง ๆ ที่มีปรากฏอยู่ทั่วทุกตารางพื้นที่ มิสามารถรับประกันความปลอดภัยให้กับราษฎร โดยเฉพาะความปลอดภัยของพระสงฆ์ เด็ก สตรี ชาวบ้านทั่วไป และเป้าหมายที่อ่อนแอ... (เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 2557)

4) การกล่าวและแสดงคำไว้อาลัยต่อผู้สูญเสีย

องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ในเนื้อหาของแถลงการณ์ก็คือ คำกล่าวแสดงความไว้อาลัย แก่ผู้สูญเสียและอาจจะมีถ้อยคำประณามปรากฏอยู่ด้วย

...เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ ขอแสดงความเสียใจต่อครอบครัวเหยื่อเหตุการณ์ในครั้งนี้อย่างสุดซึ้ง และขอประณามผู้ก่อเหตุ ผู้สังหาร... (เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 2557)

...เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ ขอแสดงความเสียใจต่อการสูญเสียของครอบครัว... ในครั้งนี้... (เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 2558)

5) ข้อเรียกร้องต่อผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความรุนแรง

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพได้เสนอข้อเรียกร้องไปยังผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความรุนแรงทั้ง 3 ฝ่าย คือรัฐ กองกำลังติดอาวุธฝ่ายต่อต้านรัฐ และ ภาคประชาสังคมในแถลงการณ์ อยู่เสมอ

...ทั้งนี้ เครือข่ายฯ ขอเรียกร้องทุกฝ่ายต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้ต่อไป

1. ขอให้ประชาชน ผู้นำชุมชน องค์การภาคประชาสังคม ตื่นตัวและตระหนักต่อสถานการณ์การใช้ความรุนแรงอันไร้ขอบเขตและไร้มนุษยธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เครือข่ายฯ ขอแสดงความเสียใจอย่างยิ่งไปยังครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นพี่น้องชาวไทยพุทธหรือพี่น้องชาวไทยมุสลิม
2. ขอให้กองกำลังติดอาวุธทุกฝ่าย ยุติความรุนแรงต่อพี่น้องผู้บริสุทธิ์
3. ทุกภาคส่วนรวมถึงครอบครัว ชุมชนและสังคมควรมีความอดทน อดกลั้นและไม่ควรใช้ความรุนแรงเพื่อตอบโต้ความรุนแรง
4. ขอให้ประชาชน ผู้นำชุมชน องค์การภาคประชาสังคม ร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อติดตามและตรวจสอบการดำเนินการให้ความยุติธรรมต่อครอบครัวเหยื่อผู้สูญเสียในครั้งนี้ และร่วมกันหาแนวทางป้องกันเหตุการณ์รุนแรงที่จะเกิดกับเด็กและสตรีในอนาคต
5. ขอให้เจ้าหน้าที่สืบสวน ดำเนินการสืบสวนอย่างรวดเร็ว โปร่งใส เพื่อให้ความเป็นธรรมกับครอบครัวเหยื่อผู้สูญเสียจากเหตุการณ์ครั้งนี้ เมื่อได้ข้อเท็จจริงประการใด ให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ได้รับทราบ
6. เพิ่มการรักษาความปลอดภัย และดูแลชุมชน หมู่บ้านที่มีพี่น้องไทยพุทธ และชุมชน หมู่บ้านที่มีพี่น้องไทยพุทธ และมุสลิม อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นพิเศษ การออกแถลงการณ์ครั้งนี้ เพื่อต้องการมิให้เกิดความสูญเสีย และต้องการแสดงจุดยืนอย่าง

ชัดเจนที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงกับผู้บริสุทธิ์อีกต่อไป... (เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 2557)

...เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ ขอประณามผู้กระทำในเหตุการณ์ดังกล่าว และมีข้อเรียกร้องดังต่อไปนี้

1. ขอให้ภาคประชาสังคม องค์กรอิสระ และนักสิทธิมนุษยชน ร่วมออกแถลงการณ์ประณามการกระทำอันโหดเหี้ยมต่อเป้าหมายที่อ่อนแอ ไม่ว่าจะเป็นคนไทยพุทธ คนไทยมุสลิม
2. ขอให้ภาครัฐ เร่งจับคนผิดมาดำเนินคดีโดยเร่งด่วน เพื่อให้เกิดความสงบสุขในพื้นที่
3. ขอเรียกร้องให้กองกำลังติดอาวุธ ยุติการทำร้ายเป้าหมายที่อ่อนแอ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศของการพูดคุยสันติสุข ต่อไป... (เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 2558)

6) การลงท้ายด้วยการลงนามเครือข่ายไว้ท้ายแถลงการณ์

คำลงท้ายของแถลงการณ์ของ เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ จะลงท้ายด้วยชื่อเครือข่าย สองภาษาคือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมกับชื่อย่อ เช่น “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ/ BUDDHISTS NETWORK FOR PEACE (B4P)/ 13 กุมภาพันธ์ 2557” และในบางครั้งอาจจะชักชวนเครือข่ายลงชื่อเพิ่มเติมในท้ายแถลงการณ์เพื่อช่วยสร้างความหนักแน่นและขอบธรรมให้กับข้อเรียกร้อง เช่น “... กลุ่มองค์กรใด มีความต้องการร่วมลงนามกับเรา เรียนเชิญ ครับ” (เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 2560)

ทั้งนี้ยังมีข้อสังเกตประการหนึ่งในช่วงเวลานั้นก็คือ หากคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) ออกแถลงการณ์จะมีชื่อของ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” ร่วมลงนามในฐานะองค์กรสมาชิกด้วยเสมอ เช่น แถลงการณ์เรื่อง “ข้อห่วงใยของผู้หญิงต่อวงจรความรุนแรงชายแดนใต้”⁷ แถลงการณ์เรื่อง “ข้อเสนอว่าด้วยพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง”⁸ จดหมายเปิดผนึก ถึง ผอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า เรื่อง “ขอพิจารณาให้ยุติการดำเนินคดี นัก

⁷ ดูเพิ่มเติมได้ที่ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (28 เม.ย. 58) <https://deepsouthwatch.org/th/node/7101>.

⁸ ดูเพิ่มเติมได้ที่ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (26 พ.ย. 58) <https://deepsouthwatch.org/th/node/7815>.

สิทธิมนุษยชน 3 คน”⁹ เป็นต้น โดยความเชื่อมโยงนี้มาจากแกนนำสำคัญของกลุ่ม ที่ในห้วงเวลานั้นต่างเป็นกรรมการของสภาประชาสังคมชายแดนใต้ด้วยเช่นกัน

ตาราง 3 แสดงรูปแบบการสื่อสารที่เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ

สื่อที่ใช้		วัตถุประสงค์/ บทบาทของสื่อ	กลุ่มเป้าหมายหลัก
1	วิทยุกระจายเสียง	สื่อสารในระดับพื้นที่	ระดับจังหวัด
2	สื่อออนไลน์	เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างกว้างขวาง	สาธารณะ
3	ข้อเสนอเชิงนโยบาย	ข้อเสนอของกลุ่มสู่ระดับนโยบาย	ฝ่ายนโยบาย
4	แถลงการณ์	บอกกล่าวความต้องการของกลุ่ม	คู่ขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรง
5	เวทีสาธารณะ	เชื่อมโยงการทำงาน/ อ่านแถลงการณ์	ประชาสังคมและสาธารณะ

เวทีเฉพาะกิจ

จากตารางข้างต้นจะเห็นรูปแบบของการสื่อสารที่ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” ใช้ อย่างหลากหลายและแตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร อย่างไรก็ตาม ก็คือสิ่งที่จะสะท้อนคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มที่แตกต่างไปจากเครือข่ายชาวพุทธกลุ่มอื่นๆ ก็คือพื้นที่การสื่อสารแบบ “เฉพาะกิจ” เช่น เวทีคนพุทธ: “ในสถานการณ์ความรุนแรง ทำไมคนไทยพุทธต้องสื่อสาร” เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ เครือข่ายต่างศาสนาได้เข้ามาร่วมสื่อสาร และแสดงความคิดเห็น ร่วมกับ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (POAW) เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic women) และ สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace) โดยความน่าสนใจของวงนี้มีข้อสังเกตที่สำคัญคือ ประการแรก การแสดงท่าทีของกลุ่มเครือข่ายฯ ในการนำผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารที่หลากหลาย ด้านหนึ่งก็คือการพยายามบอกต่อสาธารณะว่ากลุ่มของตนเป็นกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มชาวพุทธที่สุดโต่ง (hardliner)

⁹ ดูเพิ่มเติมได้ที่ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (2 ก.ค. 59) <https://deepsouthwatch.org/th/node/9047>.

แบบกลุ่มอื่นๆ สามารถที่จะเชื่อมร้อยผู้คนต่างศาสนิกเอาไว้ได้เป็นอย่างดี

ข้อกังวลของคนไทยพุทธในการออกมาพูดต่อพื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องที่ใหม่มากสำหรับพวกเขา เพราะคนพุทธมีลักษณะของความหวาดระแวงสูง เพราะมีความรู้สึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ ถ้าเพื่อนต่างศาสนาช่วยปกป้องก็จะดีมาก (วิมลชัย, สัมภาษณ์ 2561)

ประการต่อมาก็คือ การดึงเอา บุคคลที่มีชื่อเสียง (public figure) อย่าง อดีตทวิมโรรังวัลดัฒนภูมิภาความุสลิมในพื้นที่ และผู้ประกาศ พิธีกร สื่อมวลชนจากส่วนกลาง มาร่วมรายการได้เป็นการแสดงศักยภาพในการเชื่อมโยงเครือข่ายที่เหนือกลุ่มกิจกรรมไทยพุทธกลุ่มอื่นๆ ว่ามีเครือข่ายความสัมพันธ์กับสื่อเป็นอย่างดี ซึ่งคณะผู้จัดได้สะท้อนว่าเป็นรูปแบบการสื่อสารใหม่ของคนไทยพุทธที่ไม่เคยมีมาก่อน ดังคำพูดที่ว่า

การมีรายการแบบนี้ คือการบอกว่าคนพุทธนั้นมีเสียง คนพุทธนั้นมีตัวตน (สาย, สัมภาษณ์ 2561)

สรุป

บทความนี้เป็นการทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาวพุทธที่สัมพันธ์ควบคู่ไปกับขบวนการประชาสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป็นกลุ่มก้อนที่ปรากฏขึ้นท่ามกลางบริบทของการเคลื่อนไหวเพื่อยุติความรุนแรงภายใต้เงื่อนไขของบริบทการพูดคุยสันติภาพ ทั้งนี้ การสื่อสารสาธารณะของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ ยังชี้ให้เห็นแรงปรารถนาในสันติภาพของผู้คนสามัญที่ต้องมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความขัดแย้ง ต่างต้องต่อสู้ดิ้นรนใช้เครื่องมือการสื่อสารอันหลากหลายเพื่อแปลงเสียงต่อรองกับทุกฝ่ายที่ใช้ความรุนแรง อันเป็นทางเลือกเพื่อความอยู่รอดและสร้างความหวังต่อการมีสังคมที่สุขสงบ ปลอดภัย ความพยายามทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวของเครือข่ายฯ จึงวางอยู่บนประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ลักษณะเฉพาะของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 2) ปฏิบัติการการสื่อสารของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 3) ความท้าทายในการเคลื่อนไหวในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะเฉพาะของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ

การทำความเข้าใจการก่อรูป การรวมตัวของกลุ่มชาวพุทธในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏตัวและมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับการเกิดขึ้นของกระบวนการสันติภาพ จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงปฏิบัติการทางสังคมของกลุ่มพวกเขา สิ่งเหล่านี้สะท้อนจากสำนึกของชาวพุทธ ในฐานะของ “ชนกลุ่มน้อยในชนกลุ่มน้อย” (subminority in minority) โดยทั่วไปปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มักถูกพิจารณาในฐานะปัญหาทางอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ที่มองความขัดแย้งว่าเป็นเรื่องระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ในสังคม โดยมีลามูมสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น “ชนกลุ่มน้อย” เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรส่วนใหญ่ของสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ อย่างไรก็ตาม เมื่อมองความเชื่อมโยงกับโลกของมาเลย์ (malay world) ก็กลับพบว่า พวกเขากลับมีความภาคภูมิใจลึกๆ ในฐานะของสมาชิกของ “นูซันตารา” (Nusantara)¹⁰ ซึ่งถือเป็นกลุ่มวัฒนธรรมขนาดใหญ่ในเอเชียอาคเนย์และมีความรู้สึกที่แนบแน่นในทางศาสนาชาติพันธุ์ นัยหนึ่งพวกเขาจึงรู้สึกภาคภูมิใจในฐานะเป็น “ชนกลุ่มใหญ่” ของภูมิภาคนี้ด้วยเช่นกัน ขณะที่คนพุทธในพื้นที่นั้นแม้จะดูว่ามีสถานภาพที่มั่นคงแนบแน่นในฐานะพลเมืองของไทย มีภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม การอบรมบ่มเพาะให้การศึกษาไม่ต่างไปจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ ในสถานการณ์ปกติที่ชีวิตประจำวันไม่มีความรุนแรง สำนึกและความรู้สึกของพวกเขาเป็นหนึ่งเดียวกับรัฐไทย รวมถึงความรู้สึกมั่นใจในฐานะคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เมื่อชีวิตต้องอยู่ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรง พวกเขาจึงเรียกร้องการปกป้องคุ้มครองดูแลอย่างสูงจากรัฐ แต่เมื่อไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงรวมถึงเกิดอัตราการสูญเสียอย่างมาก จึงส่งผลต่อความรู้สึกที่น้อยเนื้อต่ำใจและตกอยู่ในสถานภาพของ “ชนกลุ่มน้อยในชนกลุ่มน้อย” ในอีกชั้นหนึ่ง

อนึ่ง การปรากฏตัวของเครือข่ายชาวพุทธในพื้นที่สาธารณะในห้วงการเกิดขึ้นของกระบวนการสันติภาพ คือการมองเห็นโอกาสในห้วงที่บรรยากาศทางการเมืองเปิดกว้างเพิ่มขึ้นไปด้วย จนทำให้เกิดการจัดตั้งรวมกลุ่มคนไทยพุทธโดยเฉพาะชาวพุทธในเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ แม้ชาวพุทธในเครือข่ายจะเคยมีการจัดตั้งกลุ่มชาวพุทธมาก่อนหน้านั้น

¹⁰ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นสมุทร

แผนภาพ 1 สภาวะความซับซ้อนในฐานชนกลุ่มน้อย-ชนกลุ่มใหญ่ ของกลุ่มชาวไทยพุทธและมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

แต่ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” จัดได้ว่าเป็นกลุ่มแรกที่กล้าเปิดตัวสู่สาธารณะ ทั้งยังเป็นกลุ่มชาวพุทธที่ไม่มีท่าทีของความสุดโต่งทางความคิดมาจนเกินไปและดูมีความพร้อมที่จะทำงานกับเพื่อนต่างศาสนาในภาคประชาสังคมที่ทำงานและเคลื่อนไหวด้วยกัน เครือข่ายนี้จึงต่างไปจากกลุ่มอื่นๆ ที่มักสว่นท่าที ปิดลับ และมีท่วงทำนองค่อนข้างแข็งกร้าวและสุดโต่ง ท่าทีของพวกเขาเช่นนี้ ส่งผลในทางบวกให้เป็นที่สนใจของคู่ขัดแย้งในฝ่ายการเมืองของขบวนการ เพราะมีส่วนช่วยในการทำให้ภาพของความเป็นประชาธิปไตยที่นี่มีความชัดเจนมากขึ้น ท่าทีเช่นนี้ดูจะเป็นผลดีต่อการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง เพราะตัวแสดงในความขัดแย้งได้ออกมาแสดงความปรารถนาทางการเมืองของตน แต่ถึงกระนั้นก็ดี การจัดตั้งเครือข่ายยังมีการบริหารจัดการที่ไม่ดีพอ จึงทำให้เป็นเครือข่ายในลักษณะเกาะกลุ่มอย่างหลวมๆ และยังไม่แข็งแรงมากนัก รวมถึงขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาสานต่องานอีกด้วย

ปฏิบัติการการสื่อสารของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ

มีสิทธิสิ เพราะเราเป็นคนเจอกับความรุนแรง เรามีสิทธิที่จะบอกว่า เราเจ็บ เราปวด เราไม่เอาความรุนแรง มีสิทธิโดยชอบธรรม แต่ใครจะฟัง (หัวเราะ) (วิมลชัย, สัมภาษณ์ 2561)

การศึกษาครั้งนี้พบว่า “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” ใช้การสื่อสาร 5 ประเภทด้วยกัน คือ วิทยุกระจายเสียง สื่อออนไลน์ เว็บไซต์สาธารณะ ข้อเสนอเชิงนโยบาย และแถลงการณ์ แต่สื่อที่ถูกใช้อย่างกว้างขวางมากที่สุดก็คือ “แถลงการณ์” เพราะใช้งานได้ง่ายและมีนัยของการแปลงเสียงเรียกร้อง อย่างไรก็ตาม การจะทำความเข้าใจบทบาทการสื่อสารสาธารณะของ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” ให้ชัดเจนขึ้นนั้นจำเป็นต้องพิจารณาร่วมกับองค์การภาคประชาสังคมที่ต่อสู้ต่อรองกับความรุนแรงในระนาบเดียวกัน ที่มองเห็นการเชื่อมต่อ สอดประสาน ฟัง ฟังกันประหนึ่งระบบนิเวศของการสื่อสาร โดยภาพรวมรูปแบบการสื่อสารเพื่อต่อรองกับความรุนแรง ของภาคประชาสังคมชายแดนภาคใต้เป็นไปใน 3 ลักษณะด้วยกันก็คือ

(1) สื่อสารเผชิญหน้าแบบเปิดเผย (confronting) โดยความหมายของการต่อรองความรุนแรงในรูปแบบนี้ก็คือ การต่อรองแบบที่ใช้การส่งสารต่อสาธารณะในการขอร้อง วิงวอน ประณาม การใช้ความรุนแรงผ่านเครื่องมือที่สำคัญก็คือ “แถลงการณ์” โดยจะพบในกลุ่มเปราะบางอันได้แก่ กลุ่มผู้หญิง กลุ่มลูกเหวี่ยง และเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ ทั้งหมดนี้ต่างเป็นกลุ่มซึ่งได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในฐานะของ “เหยื่อ” มาโดยตลอด จึงเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผลในการออกมาใช้แนวทางการต่อรองเช่นนี้ เนื่องจากอาศัยความชอบธรรมในการเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ต้องเผชิญกับภาวะยากลำบากในความขัดแย้งที่ได้รับผลกระทบทั้งในเชิงของผู้สูญเสีย

(2) สร้างสนามของการต่อรอง (creating space) การต่อรองความรุนแรงในรูปแบบนี้ก็คือ บทบาทของการทำหน้าที่ในฐานะผู้สร้าง “สนามของการต่อรอง” หรือ “สร้างพื้นที่สาธารณะ” ผู้มีบทบาทเหล่านี้จะมีความสามารถในการใช้เครื่องมือการสื่อสารในระดับสูง มีทักษะของการใช้เหตุและผล รวมถึงทรัพยากรอื่นๆ ในการดึงเอาตัวแสดงสำคัญๆ ในความขัดแย้งเข้ามาดำเนินกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ร่วมกัน

(3) การเคลื่อนไหวผ่านหลังบ้าน (backdoor channel) ในความหมายของการต่อรองความรุนแรงในรูปแบบนี้ก็คือ การทำหน้าที่แบบ “ลอบบี้ยิสต์” (the lobbyist) ที่เชื่อมต่อตัวแสดงทุกฝ่ายเพื่อผลักดันให้ข้อเสนอของภาคประชาชนบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ยังใช้ร่วมกับ “ข้อเสนอทางนโยบาย” มาเป็นนวัตกรรมในการโน้มน้าวคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายบนเวทีพูดคุยสันติภาพในการรับข้อเสนอและวาระของตน โดยอาศัย “จังหวะช่วงชิง” และข้อเสนอที่คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายยอมรับ (Nilaphatama 2020)

แต่อย่างไรก็ตาม “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” ยังไม่มีความเข้มแข็งมากนัก ระดับของการต่อรองจึงยังอยู่ในระดับที่ถูกยอมรับและกล่าวถึงในพื้นที่สาธารณะเท่านั้น

ความท้าทายในการเคลื่อนไหวในอนาคต

บทความชิ้นนี้พยายามที่จะมองหาความท้าทายของการขับเคลื่อน “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ” โดยพบว่า เครือข่ายยังคงต้องเผชิญกับข้อท้าทายหลัก 2 ประการด้วยกันก็คือ ประการแรก เครือข่ายยังขาดแคลนบุคลากร โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะมาสานงานต่องาน และพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคน และเป็นผู้หญิง ซึ่งส่งผลในด้านสัดส่วนของสมาชิกที่เปิดกว้างและหลากหลายอย่างที่ควรจะเป็น อันมีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มให้มากขึ้นได้ ต่อกรณีการขาดแคลนกลุ่มคนรุ่นใหม่มักได้รับคำอธิบายว่า “คนรุ่นใหม่หายาก คนรุ่นใหม่ไม่กลับบ้าน” หรือเหตุผลด้านความหวาดระแวงในการที่จะต้องเปิดเผยตัวตนเมื่อมีการเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะ “พ่อแม่เขาก็กลัวมาทำงานด้วย” นอกจากนี้ พื้นที่การรวมตัวยังเป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ข้าราชการในวัยเกษียณอายุ ซึ่งเมื่อคนรุ่นใหม่เข้าไปสู่การประชุมรวมกลุ่มก็อาจไม่ได้ถูกรับฟังหรือถูกยอมรับ ประการที่สอง ทักษะในการสื่อสารสาธารณะในโลกสมัยใหม่เพื่อสนับสนุนการเคลื่อนไหวให้มีประสิทธิภาพที่มากขึ้น รวมถึงการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางสื่อสารสาธารณะร่วมกันกับเครือข่ายภาคประชาสังคมกลุ่มอื่นๆ เพื่อสร้างพลังในการต่อรองกับความรุนแรงในอนาคต

รายการอ้างอิง

เอกสารภาษาไทย

- ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ, ประทีติ สัตย์สุด, และ รักษาติ.สุวรรณ. 2562. “การเริ่มต้นส่งเสียงต่อรองกับกระบวนการสันติภาพของชาวพุทธในจังหวัดชายแดนภาคใต้.” *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 11(1): 150-178
- พระมหาสุชาติ ไหมอ่อน. 2561. “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ: การขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้.” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การพัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
- ภาสกร จำลองราช, บ.ก. 2550. “ระว่างสัญญาณอันตราย ... สงครามการเมือง”. *ดีเพชท์บุคกาซีน* ฉบับที่ 1, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- มูฮัมหมัดอายุบ ปาทาน, กษมา จิตรภิรมย์ศรี, รอมฎอน บันจอร์, และ ฟารีดา ขจัดมาร. 2554. *ประชาสังคมกับ กระบวนการสันติภาพ: รายงานวิจัยสำรวจ สถานภาพองค์กรประชาสังคมในชายแดนภาคใต้*. โครงการ STEP, UNDP.
- อันธิมา แสงชัย. 2559. *ยุติธรรมทางเลือกเพื่อสันติภาพชายแดนใต้: ข้อเสนอเชิงนโยบายจากเสียงของประชาชน*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เอกสารภาษาอังกฤษ

- International Crisis Group. 2007. *Southern Thailand: The problem with paramilitaries*. Brussel: International Crisis Group.
- Jerryson, Michael. 2011. *Buddhist Fury*. Oxford: Oxford University Press.
- McCargo, Duncan. 2012. *Mapping National Anxieties: Thailand Southern's Conflict*. Denmark: NIAS Press.
- Nilaphatama, Samatcha. 2020. “Role of people's media for violence negotiation in deep South Thailand's peace process.” Ph.D. Thesis (Communication & Innovation), National Institute of Development Administration.

เอกสารออนไลน์

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ. 2557. “แถลงการณ์ ฉบับที่ 1/2557 เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ กรณีกระทำการต่อเป้าหมายที่อ่อนแอ.” สืบค้นวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558. <https://deepsouthwatch.org/th/node/5330>.

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ. 2558. “แถลงการณ์ เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ กรณีฆ่าแล้วเผาคนไทยพุทธ ในพื้นที่ ตำบลบาเจาะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา.” สืบค้นวันที่ 6 พฤษภาคม 2559. <https://deepsouthwatch.org/th/node/7132>.

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ. 2560. “แถลงการณ์ร่วมเราไม่ใช่เป้าหมาย We are not a target ประณามการ ก่อเหตุการณ์ที่สร้างความสูญเสียต่อชีวิต.” สืบค้นวันที่ 2 มีนาคม 2562. <https://deepsouthwatch.org/th/node/10348>.

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. 2559. “รวมลิงค์ ข้อเสนอต่อกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี.” สืบค้นวันที่ 27 มกราคม 2564 <https://deepsouthwatch.org/th/node/9401>.

สำนักข่าวชายขอบ. 2562 “ภาคประชาชนเผยผลการศึกษายุติธรรมทางเลือก ขอระงับใช้ พ.ร.บ. 3 ฉบับ เหตุกฎหมายไม่เท่าทันความขัดแย้ง-ขยายวงความรุนแรง พร้อมเสนอให้คนชายแดนใต้มีส่วนปรับแก้กฎหมายฉบับใหม่.” สืบค้นวันที่ 27 มกราคม 2565. <http://transbordernews.in.th/home/?p=15409>.

อิมรอน ซาเหะ. 2559. “12 ประเด็นเด่นปี 2558 ในเวทีสาธารณะชายแดนใต้/ปาตานี.” สืบค้นวันที่ 27 มกราคม 2565. <https://deepsouthwatch.org/th/node/7941>.